

הבעת חיבה בתקופת האירוסין

מאת: הרב אליהו בן סימון ראש בית ההוראה "שלמות המשפחה" - יועץ נישואין ומשפחה ופסיכותרפיסט

זוננפלד זצוק"ל: "ואפשר גם מצוה שיתקרבו הלבבות". וראה שם בהשואתו לדיני הרחקות של אשתו נדה. ואכמ"ל.

מיסוד ההיגיון הזה נהגו ברוב ככל קהילות ישראל שאינן קהילות חסידיות להמשיך ולהיפגש בתקופת האירוסין למרות שכבר סברו וקיבלו להינשא מתוך נשיאות חן, והרי שמעתה הדבר אינו פשוט כלל מבחינה הלכתית להמשיך להיפגש, אך ראו בשו"ת "שלמת חיים" (אבה"ע סימן ל"ב והלאה) שיישב מנהג העולם להיפגש לפני החתונה ובשו"ת "אז נדברו" (ח"ז סימן ס"ח וסימן ע"ט) שהתאמצו ליישב מנהג העולם.

אחר שהבנו את המורכבות של "תקופת הביניים" שמצד אחד ישנם דיני הרחקה מעריות אך יש קרבה מסויימת שחשוב לייצר כדי "שלא ינשאו זה לזה כמו אנשים זרים", ומצד שני "צריך לדעת שלא יהיה יותר מדי ואסור לעבור את הגבול" כלשונו המדוייקת והבהירה של מורינו הגר"ק זללה"ה שהבאנו לעיל, הרי שצריך התבוננות רבה ויושרה פנימית עמוקה בכל ביטוי שחתן וכלה "מאורסים" בוחרים להשתמש. מזקנים אתבונן כששאלתי לרבותי ולחכמי ישראל בזה אמרו לי שמילות הערכה יש להתיר, אך ממילות אהבה ראוי להמנע. והגם שזהו הכלל וכך נוהגים בני התורה, נראה מאוד כי לעיתים גם מילות אהבה הינם חלק מהצורך של זוגות מסוימים במצבים מסוימים ובמגזרים מסוימים, ועל כן עליהם לעשות שאלת חכם אם נכון להם ואם מותר להם להשתמש במילות חיבה ואהבה.

לסיום אצטט ממכתב מרגש ואוטנטי שכתב הצדיק הירושלמי רבי אריה לוי"ן ע"ה (מי שמיוחס לו המשפט האלמותי "הרגל של אשתי כואבת לנו") לגיסו לעתיד בתקופת היותו מאורס. "כבוד ידידי בלתי מכירי המיל"ג (=המיועד להיות גיס) זונדיל נ"ר 'כל התחלות קשות'. גם לי קשה הדבר איך ובאיזה אופן להתוודע אליך, ואתה לא תדע אותי מתמול שלשום. אמנם אנשים אחים אנחנו מצד אחותך העדינה, היא אהובתי, כי המסבב הסיבות וקורא הדורות מראש התקשר את לבבינו להיות צמודים כאחד". (התפרסם בגליון "המעין" כ-100 שנים לאחר כתיבתו).

תקופת האירוסין הינה תקופה מורכבת מבחינה רגשית ומבחינת ההתפתחות הזוגית אך מורכבת שבעתיים מבחינה הלכתית. מצד אחד, חתן וכלה שהחליטו להתחתן - מה שנקרא בשפה המודרנית "מאורסים" ובשפה ההלכתית "משודכים", המעמד ההלכתי שלהם הינו ככל איש ואשה זרים שחלים עליהם באופן עקרוני כל דיני "הרחקה מעריות" המובאים בשו"ע (אבה"ע סימן כ"א), וחלק מהרחקות אלו הינם הימנעות מביטויי חיבה.

מצד שני, למרות המעמד האישי של החתן והכלה כ"ערווה" נתנו להם חכמים סוג של "מעמד ביניים". מעמד זה מאפשר לזוג להיפגש ולהכיר, והתירו לאיש להסתכל בפני המיועדת אף שבדרך כלל אסור לאיש להסתכל בפני אשה, כמו שנפסק בשו"ע הנ"ל. גם אחרי שהחליטו הזוג להינשא בשעט"מ נהגו כבר מתקופת התלמוד שהחתן שולח מתנות ("סבלונות") לכלה בתקופת הביניים שבין סגירת השידוך לבין המעבר לשלב הפורמלי של קידושין ונישואין, הגם שלסתם אנשים זרים הדבר אסור בשל החיבה הנוצרת כתוצאה מכך.

מצינו שהגאון הנודע ביהודה (יו"ד, תנינא, סימן ר"ד בסופו) התיר לכלה לבטל שידוך ללא פיצוי בשל כך שהחתן לא כתב לה מכתבים ולא שלח לה מתנות ובכך לא ייצר "חיבה" האמורה להיות כבר בשלב זה: "על שלא נהג עצמו כמנהג חתן וכלה ולא כתב לה שום אגרת זמן רב, וגם לא נתן לה מתנות וכו' ולא היה כמשוש חתן על כלה וכו' פשיטא כיון שהנהגותיו ומעשיו שעשה נגדה לא היה כדרך חיבה וכו' כי דרך החתן להשתדל למצוא חן בעיני הכלה". את המבנה ההגיוני של מנהג הסבלונות מסביר הרב נסים קרליץ בספרו "חוט שני" (אבה"ע אות י"ג) באופן הבא: "וההסבר בזה דבאשה אחרת התכלית בדיני הרחקות הוא כדי שלא יהיה לו עמה קירוב הדעת, אבל בחתן וכלה צריך שיהיה קצת קירוב הדעת, שלא ינשאו זה לזה כמו אנשים זרים, ולכן הותרו דברים שאינם אסורים בעצם כגון לשלוח מתנה, שדברים אלו יכולים להביא לקירוב הלבבות. וצריך לדעת שלא יהיה יותר מדי ואסור לעבור את הגבול". ובשו"ת "שלמת חיים" המובא לקמן התבטא רבה של ירושלים של מעלה הגאון רבי יוסף חיים